

Ego Gregorius diac. card. S. Luciae interfui et A. Kal. Januarii, indictione xv, Incarnationis Domini-
subsc. nicæ 1116, pontificatus autem domni Paschalis

Datum Laterani per manus Joannis sanctæ Romanæ Ecclesiæ diacon. card. ac bibliothecarii, vi
papæ anno vii.

DIVERSORUM AD PASCHALEM PAPAM EPISTOLÆ.

I.

Pibonis Tullensis episcopi epistola ad Paschalem pro Calmosiasencibus.

(Anno 1099.)

[MARTENE, *Thesaur. Anecd.* III, 1171.]

PASCHALI sanctæ et apostolicæ sedis summo pontifici, PIBO Dei ejusque munere Tullensis episcopus, debitæ obedientiæ indefessam exhibitionem.

Cum desiderium ingens et summa necessitas vestram præsentiam adeundi semper mihi fuerit, desiderium et necessitatem in me quotidie sentio crescere, et hæc adipiscendi facultatem magis magisque recedere : defectus etenim corporis mei, jam præ senectute sese non regentis, imo nec sustentantis, hoc denegat, et curæ pastoralis gravis sarcina me prægravat. Cujus curæ regimen, quia ut oportuit me exercuisse non præsumo, ad examen Pastoris pastorum omnium, utpote valde negligens, absque intercessoribus venia venire perhorresco; et hæc fuerat præcipue causa vos adeundi, videlicet innumerabilium culparum mearum absolutionem a vobis percipiendi; sed quia in hoc deficio, et mei curam vos habere, utpote qui de omnibus curatis, minime diffido, aliud beneficium a vestra largissima pietate lacrymosis precibus efflagito. Sunt itaque in mea diocesi canonici regulares beati Augustini regulam pro modulo suo tenentes, in loco qui Calmosiacum dicitur habitantes, quorum notitiam et familiaritatem mihi gratissimam habere desiderans, locum eorum adii, et societate suscepta, eidem loco altare parochialis ecclesiæ, de qua controversia inter eos et Romanicenses habetur, tali conditione contuli, ut quemadmodum hactenus presbyter qui ecclesiam habuerat, a mea manu altare susceperat, sic deinceps qui ecclesiam habere vellet, a manu abbatis illius loci altare susciperet. Et quia pacis ac tranquillitatis eorum maximam partem ab eadem ecclesia pendere non ignoro, nec me posse in pace dimitti spero, si in eos in pace non disposuero : idcirco, Pater sancte, ego et clerus noster pedibus vestris advolti, postulamus quatenus donum quod a me factum audistis, sic permansurum in æternum vestra auctoritate firmetis. Ut autem omnes posteri nostri tam episcopi quam aliæ personæ Tullensis Ecclesiæ, sciant

me hoc ex parte mea primitus fecisse, quod ego apostolica deprecor firmari auctoritate : ad monumentum facti ego huic chartæ sigillum meum adhærens dereliqui, in cujus observationem omnes successores mens ita per Christum suum obtestor adhibere studium, sicut ipsi a subsecutoris sua bene gesta inviolata custodiri volunt.

II.

Litteræ Gualteri episcopi Cabilonensis ad Paschalem papam, pro monasterio Cisterii.

(Anno 1100.)

[*Gall. Christ.*, Nov. IV, 234.]

Venerabili Patri papæ PASCHALI, GUALTERUS Ecclesiæ Cabilon. servus, salutem et debitam subjectionem.

Sicut sanctitas vestra, ut fideles in vera religione proficiant, ardentè desiderat, sic eisdem vestræ protectionis umbram, vestræque consolationis momentum desse non expedit. Suppliciter ergo petimus quatenus quod factum est de fratribus illis, qui, arctioris vitæ desiderio, a Molismensi ecclesia sanctorum virorum consilio recesserunt, quos in nostro episcopatu divina pietas collocavit, a quibus transmissi præsentium litterarum bajuli vobis præsentés adsunt, secundum prædecessoris vestri præceptum et Lugdunensis archiepiscopi apostolicæ sedis tunc legati, et coepiscoporum et abbatum definitionem, et scriptum, cui rei et nos præsentés, et ejus auctores cum aliis exstitimus, vos approbare, et ut locus ille abbatia libera in perpetuum permaneat (salva tamen nostræ personæ, successorumque nostrorum canonica reverentia) auctoritatis vestræ privilegio corroborare dignemini. Sed et abbas quem in eo loco ordinavimus, et cæteri fratres totis viribus hanc confirmationem in suæ quietis tutelam a vestra flagitant pietate.

III.

(128) *Daimberti Pisani archiepiscopi, Codefridi Bnlonii et Raimundi comitis S. Ægidii litteræ encyclicæ. — De victoriis ab exercitu Christiano in terra sancta reportatis.*

(Anno 1100.)

[MARTEN., *Thes. Anecd.*, I, 281.]

Domno papæ Romanæ Ecclesiæ et omnibus epi-

(128) Has litteras mendis scatutes præ manibus

habuit Cæsar Baronius, easque ope Guillelmi Tyrri

scopis et universalis Christianæ fidei cultoribus, ego Pisanus archiepiscopus et alii episcopi et GODEFRIDUS, gratia Dei Ecclesiæ S. Sepulcri nunc advocatus, et RAIMUNDUS comes Sancti Ægidii, et universus Dei exercitus qui est in terra Israel, salutem et orationes multiplicare preces et orationes cum jucunditate et exultatione in conspectu Domini.

Quoniam Deus magnificavit suam misericordiam complendo in nobis ea quæ in antiquis temporibus promiserat. Etenim cum capta Nicæa civitate exercitus inde discederet, plus quam trecenta millia ibi fuerunt; et licet hæc tanta multitudo, quæ universam Romaniam occupare poterat, atque epotare poterat flumina omnia, et pascere omnes segetes una die posset, tamen cum plenitudine tanta conduxit eos Dominus, ut de ariete nummus et de bove vix XII acciperentur. Præterea si principes et reges Sarracenorum contra nos surrexerunt, Deo volente, facile victi et conculcati sunt. Ob hæc itaque feliciter acta, quia quidam intumuerant, opposuit nobis Antiochiam urbem humanis viribus inexpugnabilem, ibique per novem menses nos detinuit, atque in obsidionem extra ita humiliavit, donec omnis superbiæ nostræ tumor in humilitate recurrit. Igitur nobis sic humiliatis, ut in toto exercitu vix centum equi boni reperirentur, aperuit nobis Deus copiam suæ benedictionis et misericordiæ, et induxit nos in civitatem, atque Turcos et omnia eorum potestati nostræ tribuit. Cum hæc quasi viribus nostris acquisita obtineremus, nec Deum qui hæc contulerat digne magnificarem, a tanta multitudine Sarracenorum cæssi sumus, ut de tanta civitate nullus egredi auderet. Præterea fames in civitate convaluerat, ut vix ab humanis dapibus se aliqui continerent.

Longum est enarrare miseras quæ in civitate fuere. Respicens autem Dominus populum quem tandiu flagellaverat, benigne consolatus est eos. Itaque quasi pro satisfactione tribulationis lanceam suam munus invisum a tempore apostolorum pignus victoriæ nobis obtulit. Deinde corda hominum ita animavit, ut illis quibus ægrotudo vel fames ambulandi vires negaverat, arma sumendi, et viriliter contra hostes dimicandi virtutem infunderet. Deinde cum, triumphatis hostibus, fame et tædio deficeret exercitus Antiochiæ, et maxime propter discordias principum, in Syriam profecti, Barram et Marram urbes Sarracenorum expugnâvimus, et castella regionis obtinuimus. Cumque ibi moram disposuissemus, tanta fames in exercitu fuit, ut corpora Sarracenorum jam fetentium a populo Christiano comesta sint. Deinde cum divino monitu in interiora Hispaniæ progredieremur, largissimam atque misericordem et victoriosam manum omnipotentis Patris nobiscum habuimus. Etenim cives et castellani regionis per quam procedebamus ad nos cum multis donariis legatos præmittebant, parati servire et oppida sua reddere; sed quia exercitus noster non utcumque emendatus in suis Annalibus ecclesiasticis ad annum 1100 edidit; quæ tamen sic correctæ in

A multus erat, et in Jerusalem unanimiter venire festinabant, acceptis securitatibus tributarias eas fecimus, quippe cum de multis una civitatibus, quæ in maritimis illis sunt, plures homines haberet, quam in exercitu nostro fuissent. Cumque auditum esset, Antiochiæ atque Laodicæ et Rohas, quia manus Domini nobiscum esset, plures de exercitu, qui ibi remanserant, consecuti sunt nos apud Tyrum. Sic itaque, Deo conviatore et cooperatore nobiscum, usque ad Jerusalem pervenimus. Cumque in obsidionem illius multum exercitus laboraret, maxime propter aquæ inopiam, habito consilio, episcopi et principes circinnandam esse urbem nudis pedibus prædicaverunt, ut ille qui pro nobis in humilitate eam ingressus est, per humilitatem nostram pro se ad iudicium de suis hostibus faciendum nobis eam aperiret. Placatus itaque hac humilitate Dominus octavo die post humiliationem, civitatem cum suis hostibus nobis tribuit, eo videlicet die quo primitiva Ecclesia inde abjecta fuit, cum festum de Divisione apostolorum a multis fidelibus celebratur. Et si scire desideratis quid de hostibus ibi repertis factum fuerit, scitote quia in porticu Salomonis et in templo ejus nostri equitabant in sanguine Sarracenorum usque ad genua equorum.

Deinde cum ordinatum esset, qui civitatem retinere deberent, et alii amore patriæ et pietate parentum redire voluissent, nuntiatum nobis est quod rex Babyloniorum Ascalonam venisset cum innumerabili multitudine paganorum, ducturus Francos qui Jerusalem erant in captivitatem, et expugnaturus Antiochiam. Sic ipse dixerat: aliter autem Dominus statuerat de nobis. Itaque cum in veritate comperissemus exercitum Babyloniorum [apud] Ascalonem esse; contendimus obviam illis, relictis sarcinis et infirmis nostris in Jerusalem cum præsidio. Cumque exercitus noster et hostium se conspexissent, genibus flexis, adiutorem Deum invocavimus, ut qui in aliis nostris necessitatibus legem Christianorum confirmaverat, in præsentī bello contractis viribus Sarracenorum et diaboli, regnum Christi et Ecclesiæ a mari usque ad mare usquequaque dilataret. Nec mora: clamantibus ad se Deus adfuit, atque tantas audaciæ vires ministravit, ut qui nos in hostem currere vidit, fontem aquæ vivæ sitientem cervum segnem adjudicavit. Miro videlicet modo, cum in exercitu nostro non plus quam quinque millia militum, et quindecim millia peditum fuissent, et in exercitu hostium centum millia equitum, et quadringenta millia peditum esse potuissent. Tunc mirabilis in servis suis Dominus apparuit, cum, antequam confliceremus, pro solo impetu nostro hanc in fugam multitudinem vertit, et omnia arma eorum diripuit, ut si deinceps nobis repugnare vellent, nec haberent arma in quibus sperarent; de spoliis vero non est quærendum quantum captum sit, ubi thesauri regis Babylonici occupati sunt. Ceciderunt ibi multis adhuc deficiunt. Longe emendatioribus hic profecerimus ex ms. codice Signiensis monasterii.

plus quam centum millia Maurorum gladio. Timor autem eorum tantus erat, ut in porta civitatis ad duo millia suffocati sint. De his vero qui in mari interierunt, non est numerus. Spineta etiam ex ipsis multos obtinuerunt. Pugnabat certe orbis terrarum pro nobis, et nisi spolia castrorum de nostris multos detinissent, pauci essent qui renuntiare potuissent de bello de tanta multitudine hostium; et licet longum sit, tamen prætereundum non est quod pridie quam bellum fieret, multa millia camelorum, et boum, et ovium cepit exercitus. Cumque jussu principum hæc populus dimisisset ad pugnam progrediens, mirabile dictu! multas et multiplices turmas cameli fecerunt; similiter et boves et oves. Hæc autem animalia nobiscum comitabantur, ut, cum stantibus starent, cum procedentibus procederent, cum currentibus current. Nubes etiam ab æstu solis nos defenderunt et refrigerabant. Celebrata itaque victoria, reversus exercitus Jerusalem, et relicto ibi duce Godefrido, comes S. Ægidii, et Robertus comes Northmanniæ, et Robertus comes Flandrensis, Laodiciam reversi sunt. Ibi classem Pisanorum et Boiamundum invenerunt. Cumque archiepiscopus Pisanus Boiamundum et dominos nostros concordare fecisset, regredi Jerosolymam pro Deo et pro fratribus comes Raimundus disposuit.

Igitur ad tam mirabilem fratrum vestrorum fortitudinis devotionem, ad tam gloriosam et concupiscibilem omnipotentis Dei retributionem, ad tam exoptandam omnium peccatorum vestrorum per Dei gratiam remissionem, et Christi catholicæ Ecclesiæ, et totius gentis Latine invitamus vos exultationem, et omnes episcopos, et bonæ vitæ clericos et monachos, et omnes laicos, ut ille vos ad dextram Dei consedere faciat, qui vivit et regnat cum Patre in unitate sancti Spiritus Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen. Rogamus et obsecramus vos per Dominum Jesum qui nobiscum semper fuit et collaboravit, et ex omnibus tribulationibus nos eripuit, ut sitis fratrum memores vestrorum, qui ad vos revertuntur, beneficiendo eis, et solvendo debita eorum, ut vobis Deus benefaciat, et ab omnibus vos peccatis absolvat, ut in omnibus bonis, quæ vel nos, vel illi apud Deum meruimus, partem vobis Deus concedat.

IV.

Lamberti Atrebatensis episcopi epistola prima ad Paschalem.

(Anno 1101.)

[BALUZ., *Miscell.* ed. Luc., II, 155.]

Reverendo Patri et domino PASCHALI papæ LAMBERTUS sanctæ Atrebatensis Ecclesiæ servus inutilis debitam cum orationibus reverentiam.

Placuit, reverende Pater, vestræ celsitudini divisionem veteris et novi burgi inter canonicos et monachos Atrebatenses nostræ infirmitati injungere: quam vestræ obedientiæ satisfacere cupiens, utraque parte absente, ne contentio inter eos oriretur, vel divisores aliquo modo corrumperentur,

per vetustiores et veraciores, et quos neutri parti suspectos esse credidimus, sicut mandastis, diligenter exquisivimus, exquisitam canonicis et monachis renuntiavimus. Abbas autem, quia huic divisioni non interfuit, eam suscipere noluit. Et quia Remis conventus coepiscoporum in proximo habendus erat, utraque parte assentiente illuc direximus, ut consilio eorum quid super hoc agendum esset die statuta exsequeremur. Ad diem vero statutam convenientes, et ipsam divisionem, sicut abbas expetierat, consilio episcoporum in præsentia virorum religiosorum tam abbatum quam prælatorum perlicere volentes, divisores illos sub nomine obedientiæ ex parte omnipotentis Dei et beati Petri et vestra et nostra ut vetus et novum burgum in veritate dividerent commonuimus. Cumque, ne veritas reticeretur, causa excommunicationis collo nostro stolam imponeremus, Guillelmus monachus nulla oppressione, nullo præjudicio gravatus ex parte abbatis ad injuriam vestram et nostram non de illa causa quæ agebatur, sed de novem denariis, canonicos nostros in Kalendis Octobris futuris ante vos invitavit, et ita perturbando abbatem a præsentia nostra et a causa recedere fecit. Canonici vero causa dilationis et sui negotii auferendi hoc esse factum intelligentes, hac oppressione et aliis compulsi, Romanam appellaverunt audientiam, ipsum abbatem in proxima festivitate sancti Andreae in præsentia vestra invitantes. Sic igitur, reverende Pater, Atrebatenses canonici coacti sicut pupilli ad vestræ consolationis pietatem: quasi ad sinum matris refovendi confugientes humiliter rogant, et nos pro eis et cum eis rogamus, quatenus Atrebatensem Ecclesiam defendatis de manu fortiorum ejus, et in pace constituatis, et parochialia jura quæ ei canonicè conveniunt auctoritate vestra restituatis. Quia vero in diebus nostris Atrebatensis Ecclesia quasi de domo carceris educta et a vinculis absoluta per vestra et prædecessoris vestri dignæ memoriæ domni Urbani papæ privilegia et scripta in libertatem et ad antiquitatem suam reducta jam cœpit aliquantulum respirare et convalescere, ita eam sustinete quatenus a Domino Jesu Christo bonam mercedem mereamini accipere. Nunc vero quia manus Domini die ac nocte gravata est super me, benigne Pater, et in mari laborans parum profeci et proficio, rogate Deum Patrem misericordiarum et totius consolationis, ut me peccatorem vestris sanctis precibus per unigenitum et dilectum filium suum Salvatorem nostrum, ne in mare demergar, salvare et de tenebris hujus vitæ misericorditer educere dignetur.

V.

Ejusdem ad Paschalem epistola secunda. — De clericis Iprensibus.

(Anno 1101.)

[*Actes de la province eccl. de Reims*, II, 153. — Sequentes Lamberti epistolæ ex eadem Collectione prodeunt.]

Reverentissimo domino et Patri patrum PASCHALI

LAMBERTUS Dei miseratione Atrebatensis episcopus A debitam subjectionem cum orationibus.

Causam Morinensis episcopi et Iprensium clericorum, sicuti paternitas vestra nobis injunxit, hoc modo definiivimus. Cum ad diem illis præfixam se nobis utrinque præsentarent, ne in hac causa aliquid contentiose ageretur, optionem eis eligendi iudices de quibus nulla posset esse suspicio dedimus. Quod episcopus concessit, clerici vero renuerunt. Denique episcopus dixit se paratum esse probare eos ecclesiam Iprensem Simoniace adeptos fuisse, et post Nemausense concilium a domno Gerardo accepisse, et eundem Gerardum eodem tempore a domno Urbano beatæ memoriæ papa ab omni episcopali officio suspensum fuisse. Clerici vero huic ejus objectioni nullum omnino responsum dare voluerunt, tantummodo postulantes ut eis inducias daremus, eo quod quidam eorum socius abesset, quem dicebant infirmari. Unde cum eis iudicium super his facere præciperemus, dixerunt se non ad hoc venisse ut iudicium aliquod subirent, sed si non darentur induciæ quas postulabant, recederent. Nos vero vestra apostolica auctoritate, videlicet in hoc negotio vice vestra fungentes, interdiximus ut a nostra, imo vestra præsentia non nisi iudiciali et canonico ordine recederent. Illi vero hæc omnia nihili pendentes, sed Deo et vobis et nobis inobedientes. nullo facto sibi iudicio, nullo præiudicio, nos et omnes fratres nostros se suspectos habere dixerunt, et vestram iterum audientiam appellaverunt. Sed novit sanctitas vestra huiusmodi, non appellationem, sed iudificationem duabus de causis irritam debere fieri; tum quia a sede apostolica ad aliam appellare non licet, tum quia eis optionem electorum iudicum dedimus, a quibus appellari iterum licitum non est. Quapropter fratres nostri iudicaverunt episcopum Morinensem causam suam obtinuisse, et eos debere vinculo anathematis obligari, si a die illa et deinceps episcopo de ecclesia illa injuriam fecerint. Unde sanctitatem vestram exoramus, ut quod ex vestro præcepto et vice vestra obediens et vere sine personarum acceptione definiivimus, vestra auctoritate roboretur. Consulimus etiam vestram apostolicam sedem super hoc Dei et nostro negotio. Clericus quidam in præsentia nostra accusavit abbatem unum de Simonia emptæ ecclesiæ, quam se probare pollicetur. Rescribat itaque nobis vestra paternitas cum quot testibus et quibus hoc probare possit, si laicis, si clericis, si subdiaconibus, si diaconibus, si presbyteris, et si clericus defecerit quid abbas facturus sit.

VI.

Ejusdem epistola tertia ad Paschalem. — Pro archiepiscopo Remensi.

(Anno 1101.)

Reverentissimo domino et Patri patrum papæ PASCHALI LAMBERTUS Dei miseratione Atrebatensis episcopus, debitam subjectionem cum orationibus.

Pro venerabili metropolitano nostro domno Ma-

nasse Remensi archiepiscopo, pro quo domnus Joannes Morinensis episcopus ad sanctitatis vestræ discretionem dirigitur, ut eum exaudire dignemini, humilitas nostra excellentiam vestram suppliciter exorat. Siquidem experientia novimus præfatum metropolitanum apostolicæ sedis decreta venerari, veritatem diligere, Deum timere, religiosos et boni testimonii viros honorare, specialiter vero in cura pauperum se sollicitum exhibere. Paternitatis vestræ sanctitatem omnium ecclesiarum sollicitudinem gerentem diutius nobis incolumem propitia divinitas custodiat.

VII.

Ejusdem epistola ad Paschalem quarta. — De synodo Parisiensi.

(Anno 1103.)

Reverentissimo domino et Patri patrum PASCHALI papæ, LAMBERTUS Dei miseratione Atrebatensis episcopus, debitam cum orationibus subjectionem.

Convenientes Parisiis ex vestra auctoritate archiepiscopi, dominus Daimbertus Senonensis, Rodulfus Turonensis; episcopi quoque Ivo Carnotensis, Joannes Aurelianensis, Humbaldus Antissiodorensis, Gualo Parisiensis, Manasses Meldensis, Baldricus Noviomensis, Hubertus Silvanectensis, fecerunt recitare litteras a vestra sede pro satisfactione et absolutione regis missas. Litteris itaque lectis et intellectis, miserunt ad regem, Joannem Aurelianensem, et Gualonem Parisiensem episcopos sciscitantes, si rex juxta tenorem litterarum vestrarum satisfaceret, et carnalis et illicitæ copulæ peccatum abjurare decrevisset. Quibus benigne respondens ait, se Deo et S. Romanæ Ecclesiæ libenter velle satisfacere, et apostolicæ sedis præcepto, archiepiscoporum quoque et episcoporum præsentium acquiescere consilio. Igitur in præsentia prædictorum episcoporum necnon et abbatum Adam Parisiensis de titulo S. Dionysii, Renaldi de titulo S. Germani Parisiensis, Ulrici Parisiensis, de titulo S. Maglorii, item Rainoldi Stampensis de titulo S. Trinitatis; archidiaconorum quamplurimorum, et honorabilium clericorum, et laicorum circumstantium, advenit rex satis devote multumque humiliter nudis pedibus, peccato renuntians, et excommunicationem emendans, et sic ex vestra auctoritate absolutionem suscipere meruit. His ita gestis, tactis sacrosanctis evangeliiis, abjuravit copulam et flagitium illicitæ conjunctionis in hæc verba: 'Audias tu Lamberte episc. Atrebatensis, qui hic apostolica vice fungeris; audiant archiepiscopi et præsentis episcopi, quod ego Philippus rex Francorum peccatum et consuetudinem carnalis et illicitæ copulæ, quam hactenus cum Bertrada exercui, ulterius non exercebo: sed peccatum istud et flagitium penitus et sine omni retractione abjuro. Cum eadem quoque femina mutuum colloquium et contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum non habebō. Hæc omnia sicut litteræ papæ dicunt, et vos intelligitis, sine omni malo ingenio observabo. Sic me Deus adjuvet, et hæc sacrosancta Jesu

Christi evangelia. Similiter et Bertrada, cum ex-communicationis vinculo solveretur, tactis sacrosanctis evangeliiis, in persona sua hoc idem juravit sacramentum. Sancta Trinitas Deus noster sanctitatem vestram pro Ecclesia catholica laborantem et orantem diutius custodiat incolumem, et quia, cum sancta Romana Ecclesia in iudicio et iustitia nobiscum stetistis, retribuatur vobis in resurrectione justorum.

Actum Parisiis anno Dei Christi 1104, iv Nonas Decembres, anno pontificatus Paschalis papæ II quinto.

VIII.

Ejusdem epistola ad Paschalem quinta. — De lite inter canonicos Atrebatenses et monachos S. Vedasti exorta.

(Anno 1107.)

Reverendo Patri et domino PASCHALI papæ, LAMBERTUS sanctæ Atrebatensis Ecclesiæ qualiscunq̄ue minister, debitam cum orationibus reverentiam.

Suscipimus, domine Pater, vestræ celsitudinis litteras de inquisitione et divisione veteris et novi burgi inter canonicos Atrebatenses et abbatem et monachos Sancti Vedasti; quam, prout veracius potuimus, juxta præceptum vestrum inquisitam et discussam per vetustiores et veraciores parochianos abbati scripto dare volumus; qui nec suscipere, nec etiam audire eam voluit, sed canonicos nostros iterum invitavit, cum eidem abbati litteris vestris præcepissetis ut divisionem per nos discussam abbas omnino susciperet. Nos vero considerantes abbatibus præsumptionem, canonicis reclamantibus et partem divisionis quæ eis conveniebat postulanti-
bus, consilio domni archiepiscopi Remensis, Suessionensis, Catalaunensis, Laudunensis, Ambianensis inquisitam tradidimus. Et quoniam pro gravi et continua infirmitate nostra abbatem ad justitiam cogere non sufficimus, quasi provoluti ante pedes apostolatus vestri exoramus ut inquisitionem divisionis per nos canonicis datam confirmetis, ne nos in derisum habeamur et vestræ sublimitatis præceptum annulletur. De parochianis vero nostris circa capellam Sancti Mauriti commanentibus causa habita fuit in Trecensi concilio præcepto vestro coram cardinalibus et episcopis Morinensi, Ambianensi, Parisiensi aliisque religiosis et synodalibus personis, et ibi ab eis iudicatum fuit ut presbyter Sancti Mauriti in die sancto Paschæ, Pentecostes et Natale Domini, quia nullam curam per episcopum gerit in populo, prædictis parochianis sacramenta corporis et sanguinis Domini nequaquam dare præsumat, nec oblationem eorum suscipere. Per cæteros autem dies anni, si quis spontaneas oblationes ei conferre vulerit, non contradicimus, si tamen excommunicatus non fuerit. Sed et iudicatum est ut presbyter Sanctæ Mariæ matricis ecclesiæ, qui curam eorum per episcopum gerit, et confessionem suscipit, et omnem parochialem sollicitudinem gerit, sacramenta etiam corporis et sanguinis Domini in diebus prædi-

ctis eisdem parochianis traderet. Nos vero vestigia sanctorum Patrum sequentes, quia canonicum est, synodali vestraque auctoritate diffinitum hoc iudicium, firmiter tenere volumus. Injuriam vero inordinatæ invitationis et contemptus tam vobis quam nobis ab abbate illatam vobis relinquimus dijudicandam. Diutius et semper bene valeat in unico Dei Filio sanctitas vestra, reverende Pater et domine, et memento mei peccatoris ante Deum.

IX.

Odonis abbatis Lesatensis epistola ad Paschalem. — Significat quo pacto Sancti Petri de Curte abbatiola, ut vocatur, quæ iustitia exigente Lesatensium regimini subjecta erat, in jus et ditionem Moisiacensium transierit.

(Anno 1104.)

[MABILL., *Annal. Bened.*, V, 470.]

Universali Patri domino PASCHALI papæ, frater O. [Odo] Lesatensis abbas, suus servus.

Clareat majestati vestræ, Pater generalissime, quod Geraldus abbas Lesatensis, prædecessor noster, abbatiolam de Curte, quæ, iustitia exigente, sub nostro debebat regimine, nisi est orthodoxe ordinare, quatenus spurcicia eliminaretur inde, ac cultus Deo debitus redderetur, et ad unguem perduceretur, nisi invasores Clusinenses monachi sinistra manu obstitissent, atque fratribus loci illius apprehendere disciplinam prohibuissent. Et ut persensit conventus Lesatensis, valde condoluit, et sæpius inde conquerens, metuensque ne sibi, cui loci illius cura pastoralis commissa fuerat, fratrum perennis perditio a districto iudice exigeretur, tandem tale invenit consilium, quod causam et curam illius abbatiolæ, sibi commendatæ, magistrali suæ ecclesiæ Moisiacensi tribueret: ut, quod ipsa Lesatensis ecclesia sua impotentia implere minime valebat, Moisiacensis famosissima ecclesia suppleret. Tali reperto consilio a fratribus nostris altioris consilii, venit in capitulum, ibique revelato, ut moris est, negotio, communi assensu omnium fratrum præfatus abbas Geraldus Lesatensis privilegium nostrum de Curte Moisiacum detulit, atque jus nostrum ac regimen de abbatiola de Curte domino abbati Asquilino, successoribusque ejus cessit in perpetuum. Hujus rei ego supra taxatus, ut cæteri consodales, gratus laudator exstiti, et adjutor atque cooperato in omnibus assiduus fui. Quod si fors dubitatur, legendo compendiose cognoscat, quia quod tunc Patri spiritali laudavi monachus, nunc longe melius laudo, modisque omnibus astipulans confirmo illa, in honore regiminis positus. Sed quia me idem testimonium corroborandum vestra sibi præsentari jussit paternitas, hoc libens gaudensque fecissem, nisi carnis obstitisset infirmitas.

X.

Seheri Calmosiacensis abbatis epistola ad Paschalem prima.

(Ante ann. 1105.)

[DOM CALMET, *Hist. de Lorraine*, Pr., p. cii.]

PASCHALI Patri beatissimo, et in refugium tribu-

lantium a Deo primæ sedis constituto, SERERUS abbas qualiscunque, cum universa sibi conjuncta congregatione, quod solum possunt, obedientiam et orationem.

Quia illius qui omnium recte sibi supplicantium importunitates diligit, in Ecclesia sancta vicem geritis, confidimus de vobis, quod hujus pietatis expertes non estis. Et inde est quod audemus ad vos sæpe recurrere, quia speramus vos importunitates nostras non fastidire. Nos, velimus, nolimus, morem lactentium infantium imitamur, qui quanto plus rei alicujus agitatione deterrentur, tanto magis matri suæ se astringunt, et eam amplectuntur. Nunc igitur, Pater reverende, ut breviter vobis quantum tribulamur aperiamus, rubore postposito, fateamur, quia revera prope est ut de pace nostra desperemus. Ipsa enim abbatissa (*Gisla, abbatissa Romarici montis*) de qua tot querimoniae nostras habuistis, et cui jam secundo litteras vestras direxistis, omnibus quæ ei et præcipiendo, et consilium dando mandastis, corde firmato inobediens exstitit. Nam cum ei in primis litteris consilium dederitis ut pro parte ecclesiæ concambium competens acciperet, et judicium dederitis, quod pro calumnia foundationis novi monasterii, per veridicos testes probationem nostram recipere deberet, et cum in secundis, quia non ut præceptum, sed ut consilium quoddam quod dixeratis, reputabat: præcipiendo sub quadam disjunctione mandaveritis, et quatenus aut concambium in competenti sibi fundo pro parte ecclesiæ reciperet, aut partem nostram quietam nobis et in pace dimitteret, et de nostris injuriis omnimodis cessaret; alioquin beati Petri vindictam super se casuram sciret. Cum hæc omnia, si reminisci dignatur sanctitas vestra, ei mandaveritis, in nullo eorum penitus obediens exstitit; nam concambium satis et multo plus valens illa parte ecclesiæ sub præsentia domini Richardi cardinalis, et Theoderici ducis, et episcopi Metensis, et aliorum multorum bonorum virorum, tam clericorum quam laicorum, et sub auctoritate litterarum regis, quia, nisi eo concedente, id se non audere jam dixerat, nuper obtulimus. Quod quidem nec satis absolute concessit, nec funditus contradixit, sed sub tanti conventus præsentia, diem quod id terminaretur condixit. Sed cum ad conductum diem utrinque convenimus, et concambium renuit, et partem quam in ecclesia habemus, nos habere denegavit, et quantum in se est, jam nobis abstulit, et probationem nostram, cum inibi parati cum testibus fuerimus, suscipere recusavit. Quod si de injuriis quas nobis irrogat, requisieritis, quæ nobis, Pater sancte, major potest injuria inferri, quam ut id auferatur quod nos et antecessorem nostrum multis annis absque calumnia possedisse fere ab omnibus nostris provincialibus scitur, et que ablato locus noster destruat? His breviter recapitulatis, quia forte a vestra memoria excidit, quod et nos et ipsa in ecclesia illa habemus, dominus Ascelinus et dominus Arnulfus, quia ei notum

A est, et ab eis audistis, si vobis placet, super his requirantur. His autem diligenter discussis, et memorato hoc quod ejusdem ecclesiæ altare ab episcopo Tullensi nobis donatum, sic permansurum vestra auctoritate jam firmaveritis, vestrum erit decernere qualiter tam inimicam concertationem debeatis terminare, et pusillum gregem vestrum vobis devote subjectum in pace disponere.

XI.

Ejusdem epistola ad Paschalem secunda.

(Dom CALMET, *ibid.*)

PASCHALI, sanctæ et apostolicæ sedis summo pontifici, SERERUS Calmosiacensis abbas indignus, cum suis fratribus, debitæ obedientiæ devotam exhibitionem.

B Jam, Pater sancte, fatigati sumus, nos scribendi litteras, et vos in audiendo, et tamen nihil adhuc profecimus, et nihil restat aliud, nisi quod jam de pace nostra desperavimus. Durum quidem et irreligiosum est, quod desperasse fateamur. Sed sic vobis angustias nostras exprimere compellimur. Cujus enim spem sibi inconcussam conservare prævaleat, cum illud quod injustitiæ remedium suæ certum fore speraverat, in contrarium cedere manifestissime sentiat? Litteras namque vestras ad abbatissam, Domine, ut pace vestra dicamus, quas inquietationis nostræ mitigatrices semper credidimus, abbatissæ ejusdem et suffraganeorum suorum exasperatrices atrociter sentimus. Nam eotenus quo eis in tertiis litteris, si nos inquietare non omitterent, sententiam vestram intentastis, solis minis terruerunt nos: sed postea repentinis armatorum suorum assultibus sic nos aggressi sunt, ut omnibus attendere volentibus clare videatur sic in nos exasperari repente, non tam odio nostro quam respectu vestro. Jam enim tertio postea, ipsius ecclesiæ pro qua contentio est, bona violenter rapuerunt, et asportatis quæ potuerunt, cætera depopulati sunt, et tyrannide tam nostrum quam suum jus omnia indifferenter invaserunt. Has et alias injurias perferentes in nullo eis restitimus. Sed auctoritate Dei et vestræ, quod solum potuimus, in omnibus eis contradiximus. Sed et proclamationem super his nondum ullam fecimus, quia quod in vestræ majestatis præsentia discussum D jam et terminatum est, alibi reciprocare non judicavimus. Quapropter, Pater sancte, quasi præsentem omnes pedibus vestris advoluti jacemus, et lacrymosis efflagitamus precibus, quatenus si quid misericordiæ, si quid pietatis, si quid pacis nobis impendere proposuistis, propter Dominum diutius non differatis.

XII.

Mathildis marciæ ad Paschalem papam.

(Ante annum 1106.)

[*Opp. S. Anselmi*, p. 442.]

Sanctissimo et venerabili in Christo Patri ac domino PASCHALI, primæ sedis antistiti, MATHILDIS marciæ Dei gratia, si quid est, tam debitum quam fidele totius subjectionis obsequium.

Inter alia ex quibus paternitatem vestram rogare a præsumimus, de Patris ac domini nostri Anselmi Cantuariensis venerabilis archiepiscopi expulsionione clementiam vestram singulariter postulamus, quatenus juxta debitum vestræ sedis iudicium, tam sancti ac reverendi Patris tribulationes et miscrias quas pro fide catholica et sancta Romana Ecclesia tolerat, tanquam pius Pater et dominus fideliter attendatis, ejusque lacrymabilem querimoniam condoleatis, atque sanctis negotiis manum consilii et auxilii clementius porrigatis. Indecens enim est tam præcipuum sanctæ Ecclesiæ Romanæ membrum tanto tempore exsulatum jacere inter alia quasi putridum, et non agere sibi commissum incunctanter officium. Dolemus igitur corpori Ecclesiæ ex maxima parte illius ministerium esse subtractum, cujus gubernaculum scimus esse sibi per omnia et pro omnibus necessarium. Unde flexis genibus de eo vestram clementiam postulamus, cujus singularem post Dominum fiduciam vos esse procul dubio credimus, quam nostris etiam meritis circa eum augeri non minui desideramus.

XIII.

Epistola Reinhardi episcopi Halberstadensis ad Paschalem papam II. — Petit a papa confirmationem decimarum Ecclesiæ suæ legitime concessarum, rogatque edoceri quid faciendum sit de ordinatis a Friderico sedj suæ superposito et a sede apostolica exauctorato.

(Anno 1107.)

[MARTENE, *ampl. Collect.* I, 618, ex ms. S. Germani a Prat.]

PASCHALI summo pontifici REINHARDUS, Dei gratia et sua Halberstadensis episcopus, orationes et servitium, et tam voluntariam quam debitam in omnibus obedientiam.

Quamvis misericordiæ vestræ beneficiis, per quæ indignum et immeritum me exaltastis, dignum respondere non possim, tamen id quod a vobis accepi per vos Patrem et dominum meum semper obtinere sperabo. Igitur quia multum de vobis confido, ut servus de domino, et filius de patre, sanctitatem vestram humiliter exoptulo ut terminos et decimas Ecclesiæ nostræ, quas a decessoribus vestris Romanis pontificibus et catholicis imperatoribus in initio fundationis et dedicationis suæ acceperat, privilegiis vestræ auctoritatis confirmetis, ut adversariis Dei et Ecclesiæ, qui nos quotidie impugnant, gladio vestræ auctoritatis resistere possimus. Miseram ecclesiam miser ego coactus accepi, et nisi per vos defendatur miserrima erit. Quid vero de ordinatis clericis et ecclesiis dedicatis a Friderico superposito et a vobis legitime deposito faciendum sit, vestram exspecto sententiam. De his et de omnibus quæ mihi rescribere dignamini, sicut debeo, pro scire et posse meo, semper vobis obediens ero. Quod epistola minus habet de supplicationibus meis, nuntius fideliter prosequetur. Sanctitatis vestræ benedictionem pro maximo munere accipiam.

XIV.

Ejusdem episcopi ad Paschalem. — Suspensus ab officio absolutionem a summo pontifice humiliter petit, eo quod ipsius ignorans decretum, a laico investituram illicite acceperit, excusatque se quod propter temporum improbitatem ad eum nequeat accedere.

(Anno 1107.)

[MARTENE, *ubi supra*, p. 619, ex eodem ms.]

PASCHALI Dei gratia papæ, REINHARDUS episcopus Halberstadensis Ecclesiæ, quicquid est, tam voluntariam quam debitam in omnibus obedientiam.

Sanctitatis vestræ litteras nobis directas cum gratia et benedictione suscipientes, non modicum gavisi sumus quod me non meis meritis fratrem et familiarem vestrum vocare voluistis, in quibus etiam superabundantiore erga me vestræ paternitatis affectum cognovi, quod ignorantia meæ delictum me scire fecistis, et quod injustitias meas non abscondistis. Boni enim patris est corripere filium quem diligit, et flagellare omnem quem recipit. Huic tantæ lætitiæ nostræ serenitati nebula tristitiæ per quosdam obducta est, dicentes a vestra mihi beatitudine prohibitas esse clericorum ordinationes, pro quibus verbis cum ad desiderabilem vestri præsentiam fratres dirigeremus, et in reditu ipsorum me non destitutum audissem, obedientiæ manus dedi, quia melior est obedientia quam victima, et quia pastoris sententia gregi timenda est: ita me pedibus vestris subijcio, quasi vocatus ad concilium non venerim, et ideo suspensus ab officio sim, cum nec, ut vestræ litteræ testantur, evocatus fuerim, et quando vel ubi suspensus fuerim, penitus ignoraverim. Ordinationem vero nostram, teste et postulante eadem quæ præsens erat Ecclesia nostra, a metropolitano in sede sua factam manifestum est; sed innocentia plerumque non liberat, cum sententiam iudicis ignorantia vel dilatio, vel aliqua suggestio errare coegerit. Porro de investitura quam ante decreti vestri sententiam ignorans et illicite suscepi, quia secundo jam veniam petii et non accepi. Quæsi et non inveni; tertio nunc pulsabo, ut quod necesse habeo saltem improbitate mea obtineam. Certus sum enim quod nunquam obliviscetur misereri qui in B. Petro discit qualiter aliis ignoscere debeat. Nusquam enim, ut ait beatus Augustinus, ita vigere debent viscera misericordiæ, quam in catholica Ecclesia, ut tanquam vera mater, nec peccantibus filiis superbe insultet, nec difficile correctis ignoscat, cum ipsum beatum Petrum post negationem et pravam simulationem correptum materno sinu receperit. Quod autem modo sicut volumus et disposuimus, aspectui vestro præsentari non possumus, causa est instantis nequitia et perturbatio temporis, quæ maxime nostris grassatur in partibus.

XV.

Gervasii, Hugonis comitis Regitensis et Melesinæ filii, Remensis archidiaconi, epistola ad Paschalem papam, scripta occasione schismatis inter

Radulfum et Gervasium pro archiepiscopatu Remensi.

(Anno 1107.)

[MARLOT, *Metropol. Rem.*, II, 242.]

Excellentissimo Patri Patrum et episcoporum episcopo PASCHALI, GERVASIUS dictus episcopus, fidele servitium cum exiguitatis meae orationibus.....

Dicant adversarii quantumlibet me infidelem et rebellem magistratui vestro, ego subjectionem meam vobis profiteor, et quicumque vobis illam negaverit, cujuslibet ordinis sit, mihi communicare non poterit; quam sine omnium respectu, suspensioni et interdictui vestro conservant [*forte conservamus*], non sine magno damno Ecclesiarum nostrarum, et nostro. Impedivit quoque meum erga vos famulatum illa suspensio (129), etc.

XVI.

Epistola Suavii abbatis S. Severi, Willelmi ducis et Gastonis ad Paschalem papam.

(Anno 1107.)

[MABILL. *Annal. Bened.*, V, app., p. 676.]

PASCHALI sanctae Romanae Ecclesiae Dei gratia episcopo, SVAVIUS abbas Beati Severi Vasconiae, totusque conventus sibi commissus, atque WILLELMUS Aquitaniae dux, et GASTO proconsul de Bearn, inito concilio ecclesiastici ordinis et baronum totius Vasconiae, domno charissimo pastorique suo digna Deo.

Omnes nos pariter scandalizamus super quibusdam rationibus, quas quidam ex vestris sub specie iudicii in placito abbatis Beati Severi atque abbatis Beatae Crucis protulerunt. Si enim aliquam iustitiae semitam investigare voluissent, decretum domni Alexandri et Gregorii VII, summorum pontificum sanctae Romanae Ecclesiae, pro adinventionibus suis minime postposuissent. In hoc tamen non modice gaudemus quod vestra sancta discretio ab illorum se absentavit iudicio, eo quod etiam abbati Beati Severi consilium a vobis petenti consuivistis, dicens: « Si litteras Patris nostri Alexandri et Gregorii VII, quas factas te habere, poteris habere sigillatas, mitte mihi eas, quibus visis te et abbatem Sanctae Crucis invitabo, ut termino constituto revertamini ad iudicium. » Quare quoniam gratia Dei litterae sunt inventae, nos vestri servuli vestrae supplicamus sanctitati quatenus exemplo Danielis prophetae, qui iudicium sanctae Suzanae minus continens, ad plenariam reduxit iustitiam, litteris vestris utrumque abbatem ante reverendam praesentiam vestram dignemini invitare, ut iniustitiam quam nos credimus in abbatem Sancti Severi ingeri a vestris, vestra praecelsa discretio, Spiritu paraclito praevio, ad canonum revocet iustitiam. Vestra vita floreat in augmentum iustitiae.

XVII.

Petri Peccatoris, clerici Ravennatis, epistola ad Pa-

(129) Loquitur hic de interdicto quo pontifex Ecclesiam Remensem graviter fortiterque alligaverat, cuius memini lvo, epist. 189, eo quod ipsemet Ger-

schalem summæ sedis pontificem, in qua et Regalam clericorum destinat emendandam.

(Opp. S. Petri Damiani, II, 268.)

PASCHALI, Dei nutu summæ et apostolicæ sedis episcopo, P. [PETRUS] peccator, clericus, cum confratribus suis, in Christo salutem et omnem obedientiam.

Cum vestrae beatitudini Petri vicem in Ecclesiam gerere gratia divina contulerit, non irrationabiliter credimus, quæcunque in Ecclesiis statuuntur ubilibet facienda, vestrae auctoritatis iudicii pro justo, vel reprobari, vel confirmari debere. Quapropter hanc canonicæ institutionis Normam ex piuribus, ut in sequenti patebit, collectam, et pro nostri temporis fragilitate discretive statutam, majestati vestrae presentandam mandavimus, ut eam perspetam, et ubi oportuerit, emendatam, hujus apostolicæ sedis auctoritate firmatam atque susceptam nobis remittatis, de cætero vestra præceptione tenendam. Bene valeat.

XVIII.

Conventus Ecclesiae Cantuariensis ad Paschalem papam.

(Post annum 1109.)

[EADMER, *Hist. nov.*, l. v, p. 87.]

Domino sanctae universalis Ecclesiae summo pastori, PASCHALI, conventus Ecclesiae Christi Cantuarienses, fideles orationes et totius sanctae devotionis obsequium.

Notum esse non dubitamus gloriæ paternitati vestrae, pie domine, quod Ecclesia Cantuariensis mater nostra, sanctae scilicet Romanae Ecclesiae specialis filia, jam ab obitu beatae memoriae Patris nostri Anselmi archiepiscopi, per quinquennium cura pastoralis officii, peccatis nostris exigentibus, sit destituta. Nuper autem respectu misericordiae Dei, adunato conventu totius Angliæ regni in praesentia gloriosi regis nostri Henrici, electus a nobis et clero et populo est ad regimen ipsius Ecclesiae Radulphus Rossensis episcopus, nobis sufficientissime cognitus, et propter vitae suae meritum et sanctae conversationis effectum toti regno valde acceptus. Huic electioni adfuerant episcopi, abbates, et principes regni, et ingens populi multitudo, consentiente domino nostro rege et eandem electionem laudante, suaque auctoritate corroborante. Quoniam igitur ita res se habet, mittimus ad vos, modis quibus possumus supplicantes, ut quem ad sublevationem et consolationem Ecclesiae suae Deus (quantum nobis datur intelligi) elegit, vestra sancta auctoritate, in quo electus est, confirmetis, et ei pallium, quod omnes antecessores sui a sacratissima sede beati Petri consecuti sunt, transmittere dignemini; ne sanctitate vestra aures pietatis suae precibus nostris (quod Deus avertat) non inclinante, in pristinas miserias aliquo eventu Ecclesia nostra, filia vestra, relabatur. Ipsemet enim tanta corporis imbecillitate gravatur, et vasius se velut canonicè electum licet iuvator, veditaret.

non sine magno periculo sui et detrimento omnium nostrum valeat hoc tempore vestigiis vestris se præsentare. Sanctum apostolatam vestrum omnipotens Deus ad honorem suæ sanctæ Ecclesiæ per multa tempora incolumem conservare dignetur, dignissime Pater. Amen.

XIX.

S. Brunonis Signiensis episcopi epistola ad Paschalem.
(Anno 1111.)

[Opp. S. Brunonis, II, 626.]

PASCHALI summo pontifici BRUNO peccator, episcopus, B. Benedicti servus, quod tanto domino et Patri.

Inimici mei dicunt tibi quia te non diligo, et quia de te male loquor, sed mentiuntur. Ego enim sic te diligo, sicut Patrem et dominum diligere debeo : et nullum alium, te vivente, pontificem habere volo ; sicut ego cum multis tibi promisi. Audio tamen Salvatorem meum mihi dicentem : *Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus (Matth. x).* Unde et Apostolus dicit : *Si quis non diligit Dominum Jesum, sit anathema marathana (I Cor. xvi).* Debeo igitur diligere te, sed plus debeo diligere illum, qui et te fecit et me. Huic enim tanto amori nihil unquam præferendum est. Fœdus autem illud tam fœdum, tam violentum, cum tanta prodigione factum, tam omni pietati, et religioni contrarium, ego non laudo. At vero neque tu, sicut a pluribus referentibus audiui. Quis enim illud laudare potest, in quo fides violatur, Ecclesia libertatem amittit, sacerdotium tollitur, unicum et singulare ostium Ecclesiæ clauditur, aliaque multa ostia aperiuntur, per quæ quicumque intrat, fur est et latro? Habemus Canones; habemus SS. Patrum constitutiones a temporibus apostolorum usque ad te. Via regia incedendum est, neque ab ea in aliquam partem declinandum. Constitutio tua, et constitutio apostolorum una est; et ipsa quidem multum laudabilis. Apostoli enim omnes illos damnant, et a fidelium communione segregant, quicumque per sæcularem potestatem Ecclesiam obtinent. Laici enim, quamvis religiosi sint, nullam tamen disponendi Ecclesiam facultatem habent. Similiter et constitutio tua, quæ de apostolico fonte manavit, omnes illos clericos damnat, et a fidelium communione separat, quicumque de manu laici investuras suscipiunt, et quicumque eis manum imponunt. Hæc namque constitutio apostolorum, et tua, sancta est, catholica est, cui quicumque contradicit, catholicus non est. Illi enim soli sunt catholici, qui catholicæ Ecclesiæ fidei et doctrinæ non contradicunt. Sicut econtra illi sunt hæretici, qui catholicæ Ecclesiæ fidei et doctrinæ obstinato animo contradicunt. Hanc igitur tuam, et apostolorum constitutionem, Pater venerabilis, iterum confirma; hanc in tua Ecclesia, quæ omnium Ecclesiarum caput est, palam et cunctis audientibus prædica; hanc hæresim, quam tu ipse hæresim esse dixisti, apostolica auctoritate damna; et mox videbis totam Ecclesiam tibi esse placatam, mox omnes videbis ad tuos pedes confluentes, et cum magna lætitia, sicut Patri et domino obediens. Miserere Ecclesiæ Dei,

miserere sponsæ Christi, et per tuam prudentiam suam recuperet libertatem, quam modo per te amisisse videtur. Ego autem illam obligationem, et illud iuramentum, de quo superius diximus, parviter; neque pro ejus obligatione minus unquam obediens ero.

XX.

Epistola Argentinensis Ecclesiæ ad Paschalem.

[MANSI, *Concil.*, XX, 1092.]

PASCHALI universali Romauorum pontifici Argentinensis Ecclesiæ fratres fidem et obedientiam.

Omnium cum sit, venerande Pater, tua sollicitudo Ecclesiarum, tu refugium miserorum, imo patrocini-um orbi advenisti desiderabile : unde adhuc humano generi consulere Deus non despicit per hæc nova, quoniam lux in tenebris effulsit. Tu ergo benedictus es, ad cujus introitum nobis benedixit, et benedicat Deus. Respice igitur gentem miseris et pressuris insignem : veni et vide filiam Sion lugentem et captivam, nec respirare nec consolari nisi in te solo exspectantem. Egredere, dilecte, in agrum, tempus putationis jam venit, apostolica igitur falce succidendum est quidquid vitiosum est, ne simul trahatur sincerum. Veniens itaque, visita vineam nostram a vulpeculis demolitam, et a singulari fero depastam. Nam, ut ad rem ipsam perveniatur, annos jam circiter triginta, sicut oves balantes semper erravimus, fluente verbi scientes raro portavimus, et jam quid vox pastoris non novimus. Quo ergo restat eundem nisi post vestigia gregem sodalium? Quod si tales vigilias, pastor, districte non judicas, et insidias Christi ovibus in Ecclesia lupo medianti locus si conceditur, ipsi locus non erit. De cætero autem quid agendum sit nobis de nostro, ut dicitur, episcopo, nomen quidem dignitatis tot annos habente, sed officium minime, cujus vitam et introitum excelsum montium, humilia convallium jam respondent, sanctitatis tuæ consilium ac præceptum audire cupimus. Tu ergo pacis catholicæ fundamentum, inviolabilis petræ signum, fac ut temeritas Romauorum consiliorum cedat auctoritati.

XXI.

Ottonis episcopi Bambergensis ad Paschalem papam II epistola.— *Se ab imperatore accepisse episcopatum, sed in eo permanere nolle nisi a pontifice investitur et consecretur.*

[MANSI, *Concil.*, XX, 1044.]

Domno patri SUG PASCHALI, sanctæ et apostolicæ sedis universali episcopo, OTTO Bambergensis Ecclesiæ, id quod est, tam devotæ quam debite subjectionis orationes et servitium.

Quia totius ecclesiasticæ dignitatis ac religionis firmamentum in Christo petra est, et in Petro ejus discipulo, et ejus successoribus : idcirco ab hac linea, ab hac virga directionis, virga regnorum, pontificatum, et omnium potestatum in Ecclesia, insanum duxi aberrare. Vobis igitur, Pater sanctissime, et sanctæ matri nostræ Romanæ Ecclesiæ collum devote submittens, auxilium et consilium de rebus meis flagito. In obsequio enim domini mei impera-

toris per annos aliquot degens, et gratiam in oculis ejus inveniens suspectam habens in manu principis investituram, semel et iterum, cum dare vellet, renui episcopatum. Nunc vero jam tertio in Bambergensi episcopatu me ordinavit: in quo tamen minime permanebo, nisi vestræ permaneat sanctitati per vos me investire et consecrare. Quidquid ergo placeat discretioni vestræ de me, per auctores mihi significate servo vestro, ne forte in vanum curram, si ad vos currere incipiam. Omnipotens mihi propitiam incolumitatem vestram custodiat.

XXII.

Epistola Balduini I, Hierosolymarum regis, ad Paschalem papam.

(Ante annum 1112.)

[WILLELM. TYR., lib. XI, c. 28.]

Interea, inquit Willelmus Tyrensis, decidit in mentem domino regi ut, missis nuntiis ad Ecclesiam Romanam, domino papæ petitiones porrigeret, quarum tenor erat, ut *quascunque urbes, quascunque provinciam, sudoribus bellicis et regia sollicitudine, auctore Domino, sibi posset vindicare, et de potestate hostium violenter eripere, omnes ditioni et regimini Ecclesie Hierosolymitanæ subjacerent.*

Super quo rescriptum a sede apostolica impetravit, cujus tenorem, etc. Vide supra, sub an. 1112.

XXIII.

Epistola synodica Patrum concilii Viennensis in Germania, in quo Henricus imperator quintus ob extortas investituras excommunicatus est.

(Anno 1112.)

[LABBE, Concil., XI, 785.]

Domno sancto et dulcissimo Patri PASCHALI GUIDO Viennensis archiepiscopus, et apostolicæ sedis legatus (150), et cæteri omnes episcopi et abbates qui Viennensi adfuimus concilio, debitam subjectionem et obedientiam.

Sanctæ paternitatis vestræ mandata sequentes, apud Viennam convenimus, ibique, cooperante gratia Spiritus sancti, de investituris, de captione vestra et vestrorum, de perjuriis regiis, de pessimo illo pacto et privilegio quod a vestra majestate violenter extorsit, tractare diligenter curavimus. Adfuerunt legati regis, litteras bullatas, quasi de parte vestra ad eum missas, audacter prætendentes; in quibus erga eum vester bonus affectus pacis et concordie et perfectæ et amicitie significabatur. Quas nimirum post concilium, quod in præterita ultima quadragesima Romæ celebrastis, se recepisse, et sibi missas, idem rex testabatur. Cumque super his multa nobis incuteretur admiratio, memores tamen litterarum illarum quas humilitati nostræ, illarum etiam quas Gerardo Engolismensi episcopo et vestræ sedis legato de bona justitiæ perseverantia miseratis, totius sanctæ Ecclesie et nostræ fidei ruinam evitare cupientes, ad Dei honorem et vestrum animati, canonicam viam aggressi sumus

A Igitur, dictante sancto Spiritu, investituram omnem rei ecclesiasticæ de manu laica hæresim esse judicavimus.

Scriptum illud, quod rex a vestra simplicitate extorsit, damnavimus.

In ipsum etiam regem nominatim et solemniter et unanimiter sententiam anathematis injecimus. Et nunc, domne Pater, vestram, sicut dignum est, majestatem suppliciter exoramus, ut quod pro sanctæ Ecclesie fidei robore, pro Dei et vestro honore fecimus, auctoritate apostolica solemniter confirmetis. Cujus confirmationis argumentum per apertas nobis litteras significare dignemini; quas etiam, ut gaudium nostrum sit plenum, alter alteri destinare possimus. Et quoniam principum terræ pars maxima, et universi fere populi multitudo, in hac re nobiscum sentit, in remissionem peccatorum suorum omnibus injungatis, ut, si necesse fuerit, auxilium nobis et patriæ unanimiter ferant.

Illud etiam cum debita reverentia vestræ suggerimus pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis, si deinceps ab ipsius crudelissimi tyranni, et nuntiorum ejus, litteris, locutione, muneribus abstinueritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios et fideles. Si vero, quod minime credimus, aliam viam aggredi cœperitis, et vestræ paternitatis assertiones prædictas roborare nolueritis: propitius sit nobis Deus, quia nos a vestra subjectione et obedientia repellitis.

C Valet.

XXIV.

Mathildis reginæ Anglorum ad Paschalem papam. — Gratias agit pro litteris hortatoriis ad conjugem datis.

(Opp. S. Anselmi, p. 403.)

Summo pontifici et universali papæ PASCHALI, MATHILDIS, Dei gratia Anglorum regina, ita dignitatis apostolicæ jura dispensare temporaliter, ut cum justitiæ manipulis in perpetuæ pacis gaudiis apostolico senatui mereatur ascribi perenniter.

Sanctitatis vestræ sublimitati, o vir apostolice, gratias et laudes quantas possum refero, super his quæ paterna vestra charitas tanquam pro communitorio, domino meo regi mihi que dignata est jam frequenter et vivis legatorum mandare vocibus, et propriis destinare scriptis. Sanctissimæ Romanæ sedis apostolicæ frequentare limina, sanctique Patris mei papæ apostolici complecti vestigia, qua licet et possum, toto quidem corde, tota animæ, tota mente paternis advoluta genibus, importuna opportunaque petitione orans, instare nec desino, nec desistam, donec exaudiri a vobis sentiam aut submissam humilitatem, aut potius perseverantem mæ pulsationis importunitatem. Non autem super hac mea temeritate, quia sic loqui præsumo, vestra succenseat excellentia; non cleri populivæ Romani senatus miretur prudentia. Erat enim, erat, in-

quam, nobis, Anglorumque populo, tunc quidem fe-
licibus, sub apostolica vestra dignitate sancti Spiritus
alumnus Anselmus archiepiscopus noster, noster
prædictique populi consolator prudentissimus, at-
que piissimus Pater. Qui quod de opulentissimis
Domini sui thesauris, quorum illum clavigerum no-
veramus, abundanter sumebat, id nobis abundan-
tius erogabat, præsertim cum idem fidelis Domini
minister prudensque dispensator, eroganda quæ-
que et sapientiæ salsura plurima saporaret, et
eloquentiæ dulcore molliret, et mirabili quo-
dam loquendi lepore condiret. Fiebat vero sic, ut
nec deforet teneris agnellis Domini lactis copia
plurima, nec pascuorum ovibus, ubertas uberrima,
nec pastoribus alimentorum satietas opulentissima.
Cum hæc igitur secus cesserint omnia, reliquum
aliud nihil est, nisi gemitu plurimo clamitet, quæ-
ritans alimentum pastor, pasuum pecus, ubera fe-
tus. Ubi dum majoris absentia pastoris, præsertim
Anselmi, prædictis singulis fraudantur singula, seu
vero potius omnibus omnia. In tanti luctus lugu-
brius, in tanti doloris opprobrio, in tantæ deformita-
tis regni nostri, et tanti damni ludibrio; nec restat
atonitiæ mihi, nisi, stupore sublato, confugere ad
beatum Petrum apostolum, ejusque vicarium virum
apostolicum. Confugio itaque ad vestram, domine,
benignitatem, ne nos, Anglorumque regni populus
tanto defectu, tantæ lapsu labamur. Quæ enim uti-
litas in sanguine nostro, dum in corruptionem de-
scenderimus? Boni igitur consulat, quantum ad
nos attinet, vestra paternitas, et infra terminum, de
quo vestram donitatem dominus meus rex requirit,
ita paterna viscera super nos aperire dignemini, ut
et de redivo charissimi Patris nostri Anselmi archi-
episcopi gaudeamus, et debitam subjectionem sanctæ
sedi apostolicæ illibatam servemus. Ego autem sa-
luberrimis dilectissimisque vestris edocta monitis,
quantum muliebribus suppetet viribus, adhibitis
etiam mihi proborum virorum auxiliis, toto posse
uitar, ut quod vestra monuit sublimitas, mea,
quoad poterit, expleat humilitas. Valeat feliciter
vestra paternitas.

XXV.

*Henrici V imperatoris augusti rescriptum ad Pascha-
lem papam, ut ecclesiastici regalia et feuda sua
imperio ac Cæsari resignent, et decimis contenti in
Ecclesia vivant.*

(GOLDAST. *Constitutiones imper.*, tom. I, p. 252.)

Cæsar Paschali papæ novissime rescripsit :
« Quamvis veterem consuetudinem atque ritum a
tot sanctissimis Patribus, per tot annos observatum,
jure atque armis retinere possit, nihil tamen sua
referre, si [a] pontificalibus comitis excidat, modo
episcopi, Mystæ, monachi, prædia stipendaria,
fiscos, nervos reipublicæ, arces, civitates, urbes,
oppida, vicos regios, castella, reipublicæ atque Cæ-
sari reddant, decimis contenti vivant, Dei et pau-
perum, populique causam, philosophiam divinam
interpretando, vota illustrando, Crucem Christi

præferendo, agant, atque universis Christianis pau-
pertatem atque simplicitatem Servatoris nostri,
comitum (scil. apostolorum) ejus æmulando præ-
luceant. »

Convenit itaque inter pontificem maximum atque
Cæsarem, uti sacerdotes, flamines, pontifices maxi-
mi, minores, medioximi, omissis hujuscemodi rei-
publicæ (ut Christus magister noster appellat) spi-
nis, victu parabili ac parco contenti, Christi præ-
ceptoris nostri, quod liceat, modestiam, paupertate-
m sectentur, studio litterarum operam navent.

XXVI.

*Theodorici ducis Lotharingiæ epistola ad Paschalem.
— De cella Castiniacensi.*

(Anno 1115.)

[Dom CALMET, *Hist. de Lorraine*, Pr., p. 537.]

PASCHALI catholicæ Ecclesiæ universali pontifici,
THEODORICUS, Dei misericordia Lotharingorum dux
et marchio, æternæ obedientiæ perpetuum famu-
latum.

Quod vestra paternitas litteris suæ benedictionis
parvitatem meam sæpius dignata est consolari, si
non serviendo, at saltem diligendo semper spero
promereri; nec certe facultatis meæ obsequium de-
ficeret, si quando opportunitas appareret. Notum
vobis facio, Pater et domine, quod mater mea pa-
rochiam ecclesiam, quam in alodio suo et castro
habebat, Deo vovit, et ecclesiæ S. Apri, quæ Tulli
est abbatia, donavit. Ita ut ad ejus petitionem illius
temporis abbas, jussu episcopi, proprio sumptu
monasterium ædificaret ibidem, ædificatum dedicari,
et per cætera pro tempore ordinari procuraret. De-
functo vero abbate, sed et matre facta [f. lata] de
medio, ex dissensione regni et Ecclesiæ, quæ tunc
erat ferventissima, de substituendo abbate multo
tempore intercessit contentio. Unde et loco qui
ædificari cœperat minus provisum est. Cum igitur et
ego, adhuc adolescens, præsertim talibus minus in-
tenderem, advocatus præfati castri, qui et de nostra
familia, me inconsulto monachos de Molismo in
votivum matris meæ monasterium non sincere in-
struxit, eisque suo tempore patrocinatus est: ipse
vero, cum jam uberiore uterer consilio, causamque
hanc plenius agnoscerem, inter multas postulationes
et querimonias monachorum Sancti Apri, præfatos
tamen monachos extra jus et contra ordinem in
alienis laboribus dispensatoriæ passus sum com-
morari, si forte per eos locus acciperet incremen-
tum. Nunc autem votum matris meæ, donumque
diutius cassari non sustinens, sed et loci monacho-
rum incuria, detrimentum multis modis reperiens,
eo semel et his conveni, ut ad propria remearent, ut
et locus priori reformaretur ordinationi. Quia ergo
imprudenti commento conantur reluctari, et inva-
sionem possessionis nomine palliant, obsecro vos,
Pater sanctissime, ut eos litteris vestræ auctoritatis
ab hujusmodi imprudentia reprinatis; et si forte
quispiam aliud vobis tentaverit suggerere, minime
audiatis, cum penes nos adhuc superstites siut

multi honesti qui huic matris meæ interfuerunt do- A in Tullensi episcopatu melioris famæ sunt, possim
nationi, cum ipse hanc testimonio omnium quotquot velimque comprobare. Valet.

S. ANSELMI ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS, GODEFRIDI VINDOCINENSIS ABBATIS
S. YVONIS CARNOTENSIS

EPISTOLÆ AD PASCHALEM.

Exstant inter ipsorum scripta, Patrologiæ tom. CLVII, CLIX, CLXII.

CONCILIA DE INVESTITURIS PRÆLATORUM.

(PERTZ, *Monum. Germ., Leg. t. II, p. 180.*)

*Quamvis ab operis proposito alienum sit conciliis generalibus immorari, haud alienum tamen videbitur, si hoc
potissimum loco nonnulla ad concilia sæculi XII ineuntis de investituris facientia atque in codicibus ipsius tem-
poris Vindobonæ, Romæ, et Monaci a nobis reperta addamus: canones Warstallenses et Trecenses ex codice
regio Monacensi fol. 7, concilium Lateranense, in quo Paschalis privilegium de investituris cassatum est, ex
codice Vaticano n. 1984, fol. 193, 194, unde jam textus editis melior et magis authenticus procedit.*

PASCHALIS II CONCILIUM WARSTALLENSE.

(Anno 1106, Oct. 22.)

CAPITULA BEATI PASCHALIS PAPÆ APUD WARSTALLUM.

Per multos jam annos Teutonici regni latitudo ab B instructi scripturis, qui Novatianos⁶ et Donatistas
æcclesiæ unitate divisa est, in quo nimirum scismato in suis ordinibus susceperunt⁷, præfati regni epi-
scopos in schismate ordinatos, nisi aut invasores aut tantum periculum factum est¹, ut, quod² cum do-
lore dicamus, vix pauci episcopi aut catholici clerici simoniaci aut criminosi comprobentur, in officio
in tanta terrarum latitudine reperiantur. Tot igitur episcopali suscipimus. Id ipsum de clericis cujus-
siliis in hac strage jacentibus, christiane³ pacis necessitas exigit, ut super hoc materna⁴ æcclesiæ vi-
cæcra misericordie⁵ aperiantur, sanctorum Patrum commendat.

PASCHALIS II CONCILIUM TRECENSE.

(Anno 1107, Mai.)

DECRETA PASCHALIS PAPÆ APUD TRECAS.

1. Cap. Si quis æcclesiæ aut æcclesiasticæ digni- C que solent eos nominare archipresbyteros, qui non
tatis ab aliqua laica persona investituram susceperit, sunt presbyteri; archidiaconos, qui non sunt dia-
et ipse et qui manum ei imposuerit deponantur et cononi; decanos, qui non sunt presbyteri, id omnino
communione priventur. interdicimus.

2. De uxoris et concubinatis presbyteris id sta-
tuimus, ut penitus ab altaris ministerio sequestrentur
et æcclesiasticis rebus depriventur.

3. Nullus sibi nomen alienum usurpet, ut pleri-

4. Si quis munus exigerit pro oblationibus fide-
lium vel pro præbendis canonicorum vel monacho-
rum vel alicujus ecclesiastici ordinis, ab ecclesia
ejiciatur et communione privetur.

VARIÆ LECTIONES.

¹ t. p. f. est in codice desiderantur. ² deest in codice. ³ christianæ p. n. e. ut s. h. m. e. desunt in
codice. ⁴ matris. ⁵ deest in editis. ⁶ novitianos e. ⁷ reliqua desunt in codice.